

Utredning ökat valdeltagande

Bakgrund

Huddinge kommun har satt upp mål för området “Gemenskap och delaktighet i samhällslivet” till år 2030¹. Centrala frågor inkluderar valdeltagande, social representativitet hos kommunens förtroendevalda, tillit mellan människor och invånarnas förtroende för kommunen. Dessa frågor är också centrala i den svenska demokratipolitiken, där det sociala kapitalet och invånarnas förtroende för kommunen och varandra betonas. Detta mål beskrivs i dokumentet ”Uppföljning av Hållbart Huddinge 2030 – hållbarhetsrapport 2020”².

Att rösta i allmänna och fria val är kärnan i den representativa demokratin i Sverige. Huddinge kommuns målsättning utifrån mål- och budget är att öka valdeltagandet till 82 procent i valet till kommunfullmäktige år 2030, från nuvarande 74 procent. I ett internationellt perspektiv är det svenska valdeltagandet högt. Huddingebornas valdeltagande i riksdagsvalet nådde sin högsta topp med 92 procent år 1976, men har sedan dess sjunkit till 80 procent vid det senaste allmänna valet 2022. Valdeltagandet i valet till kommunfullmäktige sjönk fem procentenheter mellan valet 2018 och 2022.

Sveriges demokrati har utvecklats successivt i över 200 år, med viktiga milstolpar såsom rösträtt för alla män över 24 år 1909, kvinnors rösträtt år 1921 och avskaffandet av begreppet omyndig år 1989, vilket gav alla medborgare över 18 år rösträtt. Den lokala demokratin i Huddinge är nära invånarna och påverkar deras vardag genom beslut i kommunens nämnder inom områden som förskola, skola, omsorg, infrastruktur och fritidsaktiviteter. Att främja demokratin är en stor del av kommunens dagliga arbete. De politiska partierna och deras förtroendevalda utgör grunden i den representativa demokratin och ska ges goda förutsättningar för sitt arbete. Ansvaret för att mobilisera väljare till allmänna val vilar på de politiska partierna. Ansvaret för att på ett jämlikt sätt möjliggöra deltagande i valet för kommunens alla invånare vilar på kommunens tjänstemannaorganisation. Kommunens demokratiarbete ska vara framåtblickande och innovativt.

¹ Påväg mot Huddinge 2030 – Hållbarhetsrapport 2014.

²Uppföljning av Hållbart Huddinge 2030 – hållbarhetsrapport 2020.

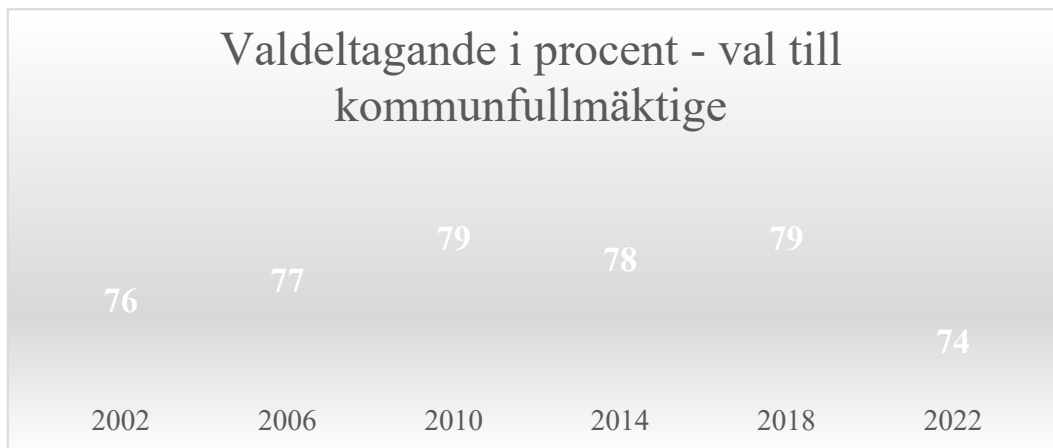
Uppdrag och syfte

Uppdraget utgår ifrån 2024 års verksamhetsplan för Kommunstyrelsen och innebär att förvaltningen ska ta fram en långsiktig handlingsplan för ökat valdeltagande. Senast en handlingsplan för ökat valdeltagande gjordes var inför valet 2018 och 2022. De innehöll en analys om nuläget i Huddinge, faktorer som påverkar valdeltagande samt förslag på insatser i Huddinge kommun. Sedan 2018 har Huddinge kommun exempelvis under val utökat öppettiderna under förtidsröstningen, utökat samt minskat distrikt och nått ut med mer information om de olika valen. Tidigare har handlingsplaner gjorts inför varje allmänt val och utförandet av de aktiviteter som handlingsplanen har innefattat har varierat. En handlingsplan som ska fungera på långsikt är inte aktuell då kommunen måste säkerställa att den ständigt är aktuell och följer olika förändringar och samhällsutvecklingar. Det är även viktigt att arbetet sker kontinuerligt och inte enbart inför val. Nackdelar med en beslutad handlingsplan är att den måste beslutas i god tid innan ett val och då säkerställa resurser utifrån aktiviteterna i handlingsplanen. För att kunna arbeta med valdeltagande över en längre tid, systematiskt och agilt bör därför arbetet genomföras kontinuerligt utan en beslutad handlingsplan för att kunna följa trender och behov på bästa sätt. På detta sätt kan kommunen säkerställa att insatser kan genomföras i rätt tid, möta aktuella behov och snabbt ställa om vid eventuella förändringar eller förflyttningar. Detta arbetssätt bidrar till effektivitet, tydlighet och en förmåga att kunna anpassa arbetet.

Syftet är att systematiskt och över tid öka valdeltagande i kommunen och därigenom stärka den lokala demokratin. Arbetet med att människor ska finna det mödan värt att rösta är således ständigt aktuell. Ett högt och jämlikt valdeltagande ger legitimitet åt den politik som förs. Kommunen behöver därför ha ett ständigt pågående arbete och förvaltningens ambition med denna utredning är att peka ut riktningen för det långsiktiga arbetet med att öka valdeltagandet i Huddinge kommun. För att öka valdeltagandet behövs insatser göras både på kort och lång sikt. Insatser kan vara ihållande över tid eller i samband med ett val. Kommunens sammantagna ansvar för valdeltagande vilar på tre hörnstenar. Politiker och politiska partier, valnämndens ansvar om genomförande av val och kommunstyrelsens förvaltnings ansvar att samordna och leda arbetet med delaktighet och demokrati. Bilden nedan illustrerar en triangel med tre grundpelare för kommunens sammantagna ansvar för valdeltagande.

Utveckling och nuläge för valdeltagande i Huddinge kommun

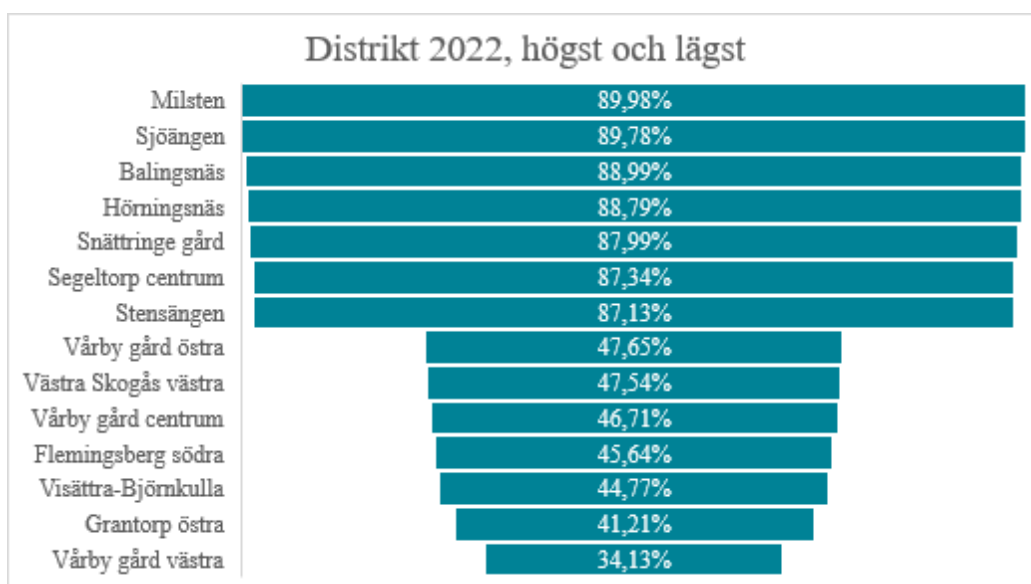
Huddinge kommuns målsättning utifrån mål- och budget är att öka valdeltagandet till 82 procent i valet till kommunfullmäktige år 2030. Diagrammet nedan visar i procent Huddinge kommuns valdeltagande i de sex senaste valen till kommunfullmäktige.

Vid det allmänna valet 2022 var valdeltagandet till kommunfullmäktigevalet det lägsta i Huddinge kommun på 20 år och hamnade på 74 procent, jämfört med det nationella snittet hamnade på 80,5 procent. Vid EU-valet 2024 låg valdeltagandet på 53,39 procent, vilket var en minskning på 0,95 procentenheter. Dock låg det nationella snittet under EU-valet 2024 på en minskning på 1,95 procentenheter.

Ojämlighet i valdeltagandet i Huddinge kommun

Valdeltagandet inom Huddinge skiljer sig i likhet med många andra svenska kommuner åt mellan olika områden.

Diagrammet ovan visar de sju distrikt som under kommunfullmäktigevalet 2022 hade högst valdeltagande respektive de sju distrikt som hade lägst valdeltagande. Under det allmänna valet 2022 var valdeltagandet lägre än snittet i 29 av 64

valdistrikt. Snittet för valdeltagandet i kommunfullmäktigevalet låg under 2022 på 74 procent. I SKR:s tabell för störst och lägst differens i valdeltagande för valet 2022 ligger Huddinge på plats 3 i Sverige och har en differens på 56 procentenheter³.

Förstagångsväljare

Förstagångsväljare är intressanta att följa bland annat då erfarenheter från det första valet tenderar att påverka benägenheten att rösta i kommande val. För demokratin utveckling är det vidare viktigt att intresset för och deltagandet i demokratin förs vidare från generation till generation. Det starkaste sambandet för förstagångsväljares skattade sannolikhet att rösta är dock att ha minst en förälder som röstar i valet⁴. Under valet till kommunfullmäktige 2022 röstade 77 procent av Huddinges förstagångsväljare. 73 procent av männen och 81 procent av kvinnorna som var förstagångsväljare röstade i valet till kommunfullmäktige 2022⁵. Nationellt röstade 79 procent av landets samtliga förstagångsväljare varav 76 procent av männen och 82 procent av kvinnorna.

Faktorer som påverkar valdeltagandet

Det finns olika faktorer som ofta kan påverka valdeltagandet, faktorerna är uppdelade i både socioekonomiska och demografiska faktorer. Nedan listas faktorer som är viktiga för utredningen.

Socioekonomiska faktorer:

1. **Utbildningsnivå:** Personer med högre utbildning har ofta bättre kunskap kring politiska frågor och känner sig mer engagerade i samhällsfrågor. Detta leder till högre valdeltagande⁶. Utbildning kan också ge bättre tillgång till information om val och politik.
2. **Inkomstnivå:** Högre inkomst ger ofta större ekonomisk stabilitet, vilket kan öka känslan av att ha något att förlora eller vinna på politiska beslut. Detta kan motivera högre valdeltagande⁷.
3. **Arbetsmarknadsstatus:** Sysselsatta personer har ofta mer stabila livsförhållanden och kan ha bättre tillgång till information och resurser som underlättar röstning⁸. Arbetslöshet kan däremot leda till minskat valdeltagande på grund av ekonomisk osäkerhet och social isolering.

³ [Valdeltagande | SKR](#)

⁴ [Deltagandet i de allmänna valen 2022 \(scb.se\)](#)

⁵ [Andel röstande \(procent\) efter region, kön, bakgrundsvariabel och valår. PxWeb \(scb.se\)](#)

⁶ [Uppdrag till Statistiska centralbyrån att utföra en studie om valdeltagandet i de allmänna valen 2022 utifrån ett integrations- och segregationsperspektiv \(regeringen.se\)](#)

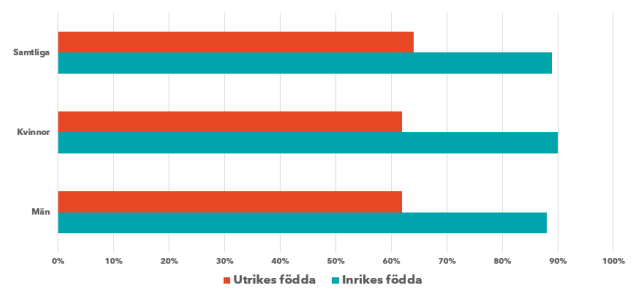
⁷ [SCB ska studera valdeltagandet utifrån ett integrations- och segregationsperspektiv - Regeringen.se](#)

⁸ [Analys av valdeltagande vid de allmänna valen 2022 \(scb.se\)](#)

Demografiska faktorer:

1. **Ålder:** Äldre personer har ofta mer erfarenhet av att rösta och kan känna en starkare plikt känsla att delta i val. De kan också ha mer tid att engagera sig i politiska frågor.
2. **Födelseland:** Inrikes födda personer har ofta bättre kunskap om det politiska systemet och kan känna en starkare koppling till det, vilket ökar deras benägenhet att rösta⁹. Utrikes födda kan möta språkbarriärer och kulturella skillnader som minskar deras valdeltagande. Barn till utrikesfödda har även en lägre benägenhet att rösta i valen i Sverige jämfört med barn till inrikes födda föräldrar. En studie från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att utrikesfödda och deras barn deltar i betydligt lägre grad i allmänna val än inrikes födda¹⁰. Detta mönster är särskilt tydligt bland barn till två utrikesfödda föräldrar. Bilden nedan visar valdeltagandet från riksdagsvalet 2022 och skillnaden mellan inrikes och utrikes födda.

Valdeltagande Huddinge riksdagsvalet 2022

3. **Bostadsort:** Områden med goda socioekonomiska förutsättningar har ofta bättre tillgång till information och resurser som underlättar röstning. Områden med stora utmaningar kan ha lägre valdeltagande på grund av ekonomisk osäkerhet och sociala problem¹¹.

Kommunikation, information och tillgänglighet i Huddinge kommun

För att öka valdeltagandet i Huddinge kommun är det avgörande att utveckla effektiva strategier för kommunikation och information utifrån Huddinge kommuns förutsättningar. Valnämnden i Huddinge kommun ansvarar för genomförandet av allmänna val i kommunen. Inom valnämndens ansvarsområde ingår även att kommunicera och informera om invånares rösträtt, var människor kan rösta samt hur röstningen går till. Valnämnden ansvarar även för att vallokaler ska vara tillgängliga för alla invånare. Tillgänglighet och information gällande allmänna val är även faktorer som kan bidra till ökat valdeltagande och

⁹ Valdeltagandet lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (scb.se)

¹⁰ 41BDeltagandet i de allmänna valen 2022 (scb.se)

¹¹ Uppdrag till Statistiska centralbyrån att utföra en studie om valdeltagandet i de allmänna valen 2022 utifrån ett integrations- och segregationsperspektiv (regeringen.se)

delaktighet i kommunen. I Huddinge kommun arbetar kommunen för ett mer jämlikt valdeltagande i kommunens olika områden där den största skillnaden i valdeltagandet under valet 2022 låg på 56 procentenheter. Genom att nå ut till olika målgrupper och använda en mångfald av kommunikationskanaler kan kommunen säkerställa att alla invånare är informerade och engagerade i valprocessen.

För att effektivt nå ut till olika målgrupper är det viktigt att anpassa budskap och metoder efter deras specifika behov och preferenser. Detta kan inkludera en indelning av målgrupper, där kommunen identifierar olika demografiska grupper såsom ungdomar, äldre, nyanlända och personer med funktionsnedsättningar. Det är också viktigt att använda olika språk för att säkerställa att informationen finns tillgänglig för invånare med olika språkbakgrunder. Ett exempel på detta är hur Huddinge kommun under EU-valet 2024 samarbetade med Alvas media som publicerade information om EU-valet i Huddinge genom arabisktalande media. För att maximera räckvidden och engagemanget är det viktigt att använda en kombination av olika kommunikationskanaler. Sociala medier som Facebook och Instagram kan användas för att snabbt och effektivt sprida information om valet. Genom att skapa engagerande innehåll, såsom videor och infografik, kan kommunen nå en bred publik. Lokala medier som tidningar, radio och TV kan användas för att nå ut till invånare som kanske inte är aktiva på sociala medier. Artiklar, annonser och intervjuer kan bidra till att öka medvetenheten om valet.

För att säkerställa att all information om valet är lättförståelig och tillgänglig för alla invånare arbetar kommunen med klarspråk, vilket innebär att använda ett enkelt och tydligt språk som är lätt att förstå och undvika jargong och komplicerade termer. Detta är även ett lagkrav enligt Språklagen. Visuellt kommunikation, såsom bilder, diagram och infografik, kan användas för att förklara viktiga koncept och processer, vilket kan hjälpa till att göra informationen mer tillgänglig för personer med lässvårigheter. Det är också viktigt att säkerställa att all information är tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar genom att erbjuda information i olika format, såsom ljudinspelningar, teckenspråkstolkning och textning av videor. Det är även viktigt att inte enbart förlita sig på digital kommunikation, då det finns delar i befolkningen som inte använder de digitala kanalerna utan även att använda fysiska möten och besök i kommunikationsarbetet. Detta arbete behöver göras för att motverka digitalt utanförskap för invånare som inte använder sig av digitala kanaler.

När det gäller tillgängligheten och möjligheter att rösta i de olika valen är valnämnden i Huddinge kommun ansvarig att säkerställa att det finns vallokaler för samtliga distrikt under valdagen. Att ha förtidsröstningslokaler på platser där många människor rör sig eller i områden med lägre valdeltagande är fördelaktigt, där det även är viktigt att se över öppettider för att säkerställa att man ökar

tillgängligheten. Både under valet 2022 och 2024 har Huddinge kommun utökat öppettiderna under förtidsröstningen.

Omvärldsbevakning

Andra kommuner har, för att uppnå öka valdeltagande, använt sig av olika aktiviteter och metoder för att nå och engagera sina målgrupper som exempelvis demokratiambassadörer, provval, studiecirklar, politikerdebatter, valskolor, dörrknackning, torginformation, förtidsröstning, demokratifestivaler, valkampanjer via sociala medier, fotbollsevenemang, föreläsningar på lätt svenska, valinformation på olika språk, uppsökande verksamhet och riktade insatser i form av hembaserade informationsmöten¹². Kommunen kan bidra till kunskap om det demokratiska systemet och dess processer. I detta kan rymmas information via olika kanaler och på olika språk om var, hur och vilka som kan och får rösta. Ungdomar, utrikesfödda samt människor med funktionsnedsättningar behöver möjligheter till denna kunskapsinhämtning. Kommunorganisationen kan skapa forum för dialog för att öka kommuninvånares intresse för den politiska processen. Ett exempel på forum är demokratidagar och årligen återkommande dialoger mellan skolelever och förtroendevalda.

Enligt SKR har samarbete med lokala organisationer också visat sig vara en nyckelfaktor för framgång. Flera kommuner har arbetat tillsammans med studieförbund och föreningsliv för att sprida information om valet och demokratin. Detta samarbete har inte bara ökat kunskapen om valprocessen utan också stärkt det lokala engagemanget och deltagandet. Sammanfattningsvis visar dessa exempel att riktade insatser, i kombination med samarbete med lokala aktörer, kan ha en betydande positiv effekt på valdeltagandet och det demokratiska engagemanget i kommuner. Genom att anpassa insatserna efter målgruppens behov och skapa en dialog med invånarna kan kommuner lyckas engagera fler i den demokratiska processen. Andra insatser som har visat sig ha en positiv effekt på valdeltagandet är att anordna engagerande aktiviteter samt olika utbildningsinsatser. Genom att exempelvis anordna lokala evenemang och aktiviteter som kombinerar underhållning med information om valet. Detta kan skapa en positiv och engagerande atmosfär kring röstningen och val generellt. Ett annat exempel kan vara att genomföra utbildningsprogram och workshops som förklarar hur valet fungerar, varför det är viktigt att rösta och hur man gör det. Detta kan exempelvis särskilt riktas mot unga och förstagångsväljare.

Arbetet framåt – Huddinge kommun

I mål- och budget ligger målvärdet för 2030 på 82 procent i valdeltagande till kommunfullmäktige val. För att nå dit behöver arbetet vara förvaltningsöverskridande och långsiktigt. Det är även viktigt att arbetet är agilt

¹² [Röster för ett jämlikt valdeltagande. Återrapportering av MUCF:s bidrag till projekt för ökat valdeltagande i Europaparlamentsvalet 2019](#)

och flexibelt för att snabbt kunna fånga upp möjligheter och ställa om arbetet för bästa resultat. Kommunstyrelsens förvaltning är ansvarig för att samordna arbetet och årligen sammanställa, följa och stödja insatser och aktiviteter som genomförs såväl på kommunstyrelsens förvaltning som i övriga förvaltningar.

Kommunstyrelsens förvaltning ansvarar för att årligen till kommunstyrelsen sammanställa en demokratirapport som beskriver det förvaltningsöverskridande arbetet med att öka valdeltagandet det gångna året. Beredningen för trygghet, prevention och demokrati ansvarar för kontinuerlig uppföljning får information av förvaltningen.

I utredningen nämns olika faktorer som påverkar valdeltagandet. Utifrån det kommer målgrupperna förstagångsväljare och utrikesfödda att prioriteras i arbetet framöver men med ovannämnda arbetssätt kommer förvaltningen kunna ställa om ifall andra målgrupper behöver prioriteras eller om förutsättningar skiftar över tid. Nedan beskrivs förslag på aktiviteter inom olika områden som kommer att prioriteras i demokratiarbetet under 2025 och inför det allmänna valet 2026. Aktiviteter kan tillkomma under årets gång och fler aktiviteter kan tillkomma.

Exempel på olika former för aktiviteter och insatser som kan genomföras:

- **Medborgardialoger:** Ett exempel på arbete som kommer genomföras under 2025 sker i samverkan med Kommunstyrelsens förvaltnings arbete med Huddinges nya vision. Under våren 2025 kommer olika typer av medborgardialoger genomföras inom ramen för visionsarbetet. Syftet med dialogerna är att öka invånarnas delaktighet i Huddinges utveckling. Delaktighet, demokrati och valdeltagande kommer att vara ett av perspektiven som ingår i dessa dialoger. Samverkan med visionsdialogerna kommer ge nya kunskaper och synergier även för framtida arbete med ökat valdeltagande.
- **Informationsinsatser:** Inför det allmänna valet 2026 arbetar Kommunstyrelsens förvaltning med att bemanna valkansliet med resurser från kommunikationssektionen samt från kommunen servicecenter som kommer att arbeta aktivt kring information och kommunikation gällande valet 2026.
- **Tillgänglighet:** Under 2025 kommer Kommunstyrelsens förvaltning att arbeta med att se över samtliga förtidsröstnings- och vallokaler i kommuner för att säkerställa dess tillgänglighet för medborgarna.
- **Demokratidagar och eventnärvaro:** Aktiviteter kopplat till demokrati och delaktighet både under demokratidagarna men även på olika event som kommunen arrangerar eller är medarrangörer under verksamhetsåret.

- **Ungdomsdemokrati:** Samverka med skolor, fritidsgårdar, BID för att arbeta med ungdomsdemokrati och skapa förutsättningar för ungas inflytande, delaktighet och demokratiska kunskaper.